

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” DIN CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE REFORMATĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE „ECUMENE”**

**CONTEXTUL ISTORIC AL MEDIERII LUI CRISTOS IN CER CA
PREOT ÎN PROTESTANTISM ȘI ORTODOXIE**

**Un studiu comparativ și critic asupra rolului de mediator al lui Cristos ca
mare preot cu precădere în gândirea lui John Owen (1616-1683)
și Dumitru Stăniloae (1903-1993)**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Coordonator științific:

Prof. Univ. Dr. BUZOGÁNY Desideriu

Doctorand:

MOGA Dinu

Cluj-Napoca
2015

CUPRINS

CAPITOLUL 1

Prefață	5
Introducere	7

CAPITOLUL 2

FUNDAMENTE BIBLICE PENTRU ROLUL DE MEDIERE AL LUI CRISTOS ÎN CER

2.1 Preoția în timpul Vechiului Testament	17
2.2 Rolul preotului în Vechiul Testament	17
2.3 Preoția Noului Testament – Cristos și Melhisedec	18
2.4 Calificările lui Cristos ca Mare Preot	22
2.5 Moduri de manifestare a preoției lui Cristos	23
2.6 Concluzii	27

CAPITOLUL 3

CONTEXTUL ISTORIC PENTRU APARIȚIA SACERDOTALISMULUI

3.1. Noțiuni introductive. Analiza contextului istoric în care au apărut schimbări de la doctrina despre unicitatea medierii lui Cristos în cer ca Preot: De la Isus Cristos până la Reforma Protestantă	29
3.2 Perioada originilor (30-150 d. Cr.)	33
<i>a). Originea Bisericii. Biserica lui Cristos. Biserica vizibilă și invizibilă .</i>	34
<i>b). Etapele de întemeiere și slujire a Bisericii după modelul ierarhiei sacerdotale. De la Cristos la apostoli, apoi la slujirea preoțească hirotonită</i>	42
<i>Cei Doisprezece ucenici</i>	
<i>Desprinderea bisericii creștine de iudaism</i>	
<i>Diaconii</i>	
<i>Prezbiterii și episcopii</i>	
<i>Sucesiunea apostolică de la sfârșitul secolului I</i>	
<i>Relația dintre episcopi și diaconi în sacerdotalism</i>	
3.3 Concluzii	63
<i>a). Argumentarea perspectivei protestante</i>	68
3.4 Perioada a doua de dezvoltare a slujirii sacerdotale (160-313 d. Cr.)	71
<i>a). Dezvoltarea sacerdotalismului în scrierile părinților pre-niceeni</i>	71
<i>b). Ciprian de Cartagina</i>	84
<i>Constituirea slujirii creștine și doctrina despre această slujire în gândirea lui Ciprian</i>	
<i>Natura slujirii prezbiterilor în timpul lui Ciprian</i>	
3.5 Concluzii	97
3.6 Perioada a treia de dezvoltare a slujirii sacerdotale (313- 330 d. Cr.)	103
<i>a). Schimbări administrative în secolul al IV-lea</i>	103
3.7 Concluzii	113
3.8. Perioada a patra de dezvoltare a slujirii sacerdotale (330-1517 d. Cr.)	115
<i>a) Îmbrăcarea Bisericii în măreție seculară</i>	115
3.9 Concluzii	131

3.10 Perioada Reformei protestante (secolul al XVI-lea)	131
a) <i>Starea politică și spirituală a Europei în care s-a născut Martin Luther</i>	131
b) <i>Introducere în gândirea reformată despre sacerdotalism</i>	136
3.11 Martin Luther (1483-1546)	142
3.12 Jean Calvin (1509-1564)	145
3.13 Concluzii	147

CAPITOLUL 4

CADRUL TEOLOGIC PENTRU MEDIEREA LUI CRISTOS ÎN CER ÎN GÂNDIREA LUI JOHN OWEN ȘI DUMITRU STĂNILOAE

4.1 JOHN OWEN (1616-1683) – Viața și vremurile lui	150
4.2 Teologia cristocentrică a lui John Owen	155
4.3 John Owen despre medierea lui Cristos în cer	158
a) <i>Contextul lucrării de mediere a lui Cristos în cer</i>	162
b) <i>Cele trei funcții de mediere a lui Cristos în cer</i>	163
<i>Funcția profetică</i>	
<i>Funcția împărătească</i>	
<i>Funcția preoțească</i>	
c) <i>Exercitarea funcției de mediere a lui Cristos în cer</i>	166
4.4 DUMITRU STĂNILOAE (1903-1993) – Viața și vremurile lui	173
4.5 Dumitru Stăniloae și teologia ortodoxă despre medierea lui Cristos în cer	175
a) <i>Scopul și beneficiile jertfei lui Cristos</i>	176
b) <i>Modul de acceptare a omului înaintea lui Dumnezeu</i>	178
c) <i>Înălțarea la cer și puterea jertfei lui Cristos</i>	180
d) <i>Cristos ca preot mediator pentru noi</i>	180
e) <i>Preoția lui Cristos în Biserică prin preoția slujitoare. Cristos Își manifestă rolul de Preot în Biserică și în viața credinciosului prin preotul bisericii</i>	182
4.6 Cine rânduiește slujirea de preot a lui Cristos și a preoților Bisericii?	182
4.7 Rolul de mediator al preotului Bisericii	183
4.8 Medierea sfinților și folosirea icoanelor în închinarea	184
a) <i>Venerarea sfinților</i>	184
b) <i>Venerarea Mariei</i>	185
c) <i>Venerarea icoanelor</i>	186
4.9 Concluzii	188

CAPITOLUL 5

IMPORTANȚA PRACTICĂ A MEDIERII LUI CRISTOS ÎN CER

5.1 În concepția reformată a lui John Owen	190
a) <i>Justificarea prin credința în jertfa lui Cristos</i>	190
b) <i>Preoția tuturor credincioșilor</i>	192
c) <i>Accentul pe pluralitate</i>	194
d) <i>Accentul pe competența sufletului</i>	196
e) <i>Încrederea în iertarea lui Dumnezeu primită pe baza jertfei de ispășire a lui Cristos</i>	198
f) <i>Impactul în viața personală de credință</i>	200
g) <i>Siguranța mântuirii</i>	201

<i>h) Pasiune pentru evanghelizare și misiune</i>	201
5.2 În concepția ortodoxă a lui Dumitru Stăniloae	202
<i>a) Sensul preoției tuturor credincioșilor</i>	202
<i>b) Cele trei trepte ale preoției</i>	204
<i>c) Succesiunea harului și medierea lucrării de Preot al lui Cristos în Biserică prin preoții și episcopii Bisericii</i>	205
5.3 Concluzii	206

CAPITOLUL 6 EVALUARE CRITICĂ

6.1 Împotriva mentalităților	208
6.2 Cădere, păcat și restaurare	221
6.3 Mântuirea omului din păcat	223
6.4 Jertfa lui Cristos	224
6.5 Prezentarea jertfe lui Cristos în continuare în Biserică	225
6.6 Biserica	226
 CONCLUZII FINALE	 229
BIBLIOGRAFIE	233

Lista cuvintelor-cheie

Sacerdotalism
Ierarhie
Ortodoxie
Reformă
Preoție
Mare Preot
Prezbiter
Episcop
Diacon
Mediere
Cezaro-papism
Perseverare până la capăt
Substituire penală
Justificare prin credință
Mântuire
Ispășire
Reconciliere
Sfințire
Eschatologic
Emisari
Doctrină
Teologie reformată
Teologie ortodoxă
Catolic

CAPITOLUL 1

Prefață

Teologia reformată își sprijină doctrina despre medierea lui Cristos pe texte concrete și lipsite de ambiguitate ale Noului Testament. Cristos mijlocește acum pentru iertarea și perseverarea Bisericii, având această calificare în virtutea ispășirii și dreptății Lui ca Domn înviat și înălțat.

În momentul în care introducem în acest plan intervențiile de mediere ale omului, se instaurează o nesiguranță, teamă și improbabilitate cu privire la mântuirea și perseverarea noastră, întrucât mântuirea nu mai depinde de puterea suverană a lui Dumnezeu care lucrează pe baza jertfei și medierii realizate de Fiul Său pe Calvar.

INTRODUCERE

Natura problemei

Teologia ortodoxă operează pe baza unui rol minim atribuit lucrării de mediere a lui Cristos pentru credincioși și un rol maxim atribuit slujirii de mediere a Maicii Domnului, sfinților și preoților bisericii, în timp ce teologia reformată operează pe baza unui rol maxim și unic al lui Cristos în mediere și un rol inexistent al mijlocirii Maicii Domnului, sfinților și preoților slujitori.

Scopul studiului

Să clarifice diferențele teologice existente între aceste tradiții și să arătăm implicațiile practice pe care le are fiecare asupra vieții de credință. Evaluarea critică are ca scop să ajute la îmbunătățirea contextului pentru dialog cu credincioșii ortodocși și să sublinieze încă o dată importanța slujirii de tip evanghelic.

Ca studiu de caz pentru dezbateră biblică a doctrinei despre medierea lui Cristos vom studia două personalități, una din sfera teologiei reformate și una din cea a teologiei ortodoxe, pentru următoarele motive:

JOHN OWEN (1616-1683) este considerat cel mai important teolog reformat al Angliei. Owen este numit și un Calvin al Angliei. El expune profund, detaliat și reverențios doctrina Scripturii despre lucrarea lui Cristos.

DUMITRU STĂNILOAE (1903-1993) este unul dintre cei mai importanți teologi ortodocși și principalul purtător de cuvânt al Ortodoxiei contemporane. Stăniloae se evidențiază prin dorința lui de a promova o teologie experiențială și mai apropiată de trăire.

CAPITOLUL 2

FUNDAMENTE BIBLICE PENTRU ROLUL DE MEDIERE AL LUI CRISTOS ÎN CER

Rolul preotului în Vechiul Testament era acela de mijlocire în prezența lui Dumnezeu pentru oameni. El era cel care înălța rugăciuni și laude lui Dumnezeu în numele poporului Israel, sfințea poporul și-l pregătea pentru a fi acceptat în prezența lui Dumnezeu. Acest tip de preoție a încetat odată cu venirea seminței promise prin legământul avraamic, Isus Cristos.

În Noul Testament, Marele nostru Preot este Isus Cristos. Modelul preoției Sale este oferit prin Melhisedec – aluzie la preoția eternă Ev. 7:1-3. Isus Își prezintă moartea ca pe o jertfă de ispășire a păcatului. Lucrarea Lui de ispășire este substitutivă, sfârșită, completă, irepetabilă și efecace.

Cristos este calificat ca Mare Preot de lipsa păcatului din viața Sa. (Ev. 9:26). Prin jertfa Sa ne deschide o cale nouă și vie spre Dumnezeu. Acum ne putem „apropia” nemijlocit și în permanență de Dumnezeu. Astfel dispare necesitatea unei preoții umane care să medieze între om și Dumnezeu. Cristos Își manifestă în mod unic rolul de preot în Noul Testament. În consecință, după înălțarea la cer a lui Isus, El devine „singurul Mijlocitor între Dumnezeu și oameni” (1 Timotei 2:5)

Niciun alt om nu poate îndeplini această slujire din cauza lipsei din viața lui a acestor calități. Slujitorii Bisericii sunt chemați să-i îndrepte pe credincioși spre marele Preot al Noului Testament și să le ceară să-și pună credința în puterea de mântuire a jertfei Lui.

CAPITOLUL 3

CADRUL ISTORIC PENTRU APARIȚIA SACERDOTALISMULUI

De la Isus și până la Reforma Protestantă, acest capitol face analiza contextului istoric în care au apărut schimbări de la doctrina despre unicitatea medierii lui Cristos în cer ca Preot. Istoria slujirii creștine este împărțită în patru mari perioade, evidențiindu-se aspecte ale sacerdotalismului specifice fiecărei perioade.

Perioada originilor (30-150 d. Cr.) are la bază dovezi furnizate de Părinții Apostolici începând cu aproximativ anul 90 d. Cr.

Folosindu-se de surse rabinice, susținătorii poziției sacerdotale transferă tradiții ebraice în contextul slujirii Bisericii din timpul Noului Testament. Originile funcțiilor liturgice de episcop și diacon sunt cele ale iudaismului din Vechiul Testament.

Întrucât apostolii și-au primit slujirea direct de la Cristos, tradiția sacerdotală îi consideră „reprezentanți personali ai Cristosului înălțat”.

În urma studierii scrierilor lui Clement, Ignatie, Hipolit și Ciprian, este clar că funcția *trimisului* începe să se focalizeze în prezbiterul devenit *mono-episcop* din rândul cetei prezbiterilor locali. Prin rolurile pe care le joacă Clement Romanul în Răsărit și Ignatie în Apus, în istoria Bisericii din primul secol, se desprind două tipuri de episcopate: cel colegial și cel individual, sau *mono-episcopal*. Pe baza acestei interpretări, slujitorul Bisericii care preia slujirea apostolului are mai târziu capacitatea de a-l reprezenta pe om înaintea lui Dumnezeu și pe Dumnezeu înaintea omului.

Perioada a doua de dezvoltare a slujirii sacerdotale are loc între anii 160 și până la edictul de la Milan din anul 313 d. Cr., când efectele produse de noua „ordine” impusă de Constantin încep să se facă tot mai simțite. Scrierile bine informate care apar în această perioadă sunt cele care tratează procedurile și ritualurile de numire a slujitorilor bisericii. Cea mai valoroasă analiză și cea mai timpurie este tratatul despre *Tradiția Apostolică* a sfântului Hipolit al Romei, datând din jurul anului 215 d. Cr.

În rugăciunea pe care o scrie pentru hirotonirea episcopului, Hipolit este atent să ne arate că în contextul unei Biserici ideale, funcția episcopului implică o relație pe două planuri. Episcopul *stă în locul* lui Dumnezeu în fața Bisericii și *în locul* Bisericii în fața lui Dumnezeu. În această calitate, episcopul face „ispășire” înaintea lui Dumnezeu, „aducând” jertfa Euharistiei Bisericii. Hipolit vede în ordinarea episcopului un act de putere divină.

Ciprian (d. 258), episcopul de Cartagina, introduce sacerdotalismul în Biserică, adoptând termenul de *sacerdos* pentru episcop. Doctrina lui Ciprian despre preoție a fost, în primul rând, o doctrină despre *aducerea jertfei de către preot* în locul credinciosului. Pentru Ciprian episcopul este „vice-regent al lui Cristos” sau, cu alte cuvinte, mijlocitor în locul lui Cristos între Dumnezeu și oameni. Astfel, învățătura despre mijlocirea episcopului este clar stabilită pe la anul 200 d. Cr.

Perioada a treia de dezvoltare a slujirii sacerdotale (313-330 d. Cr.) În secolul al IV-lea, situația Bisericii a început să se schimbe radical. Sub conducerea lui Constantin,

Biserica a intrat într-un nou stadiu de organizare, modelat după organizarea socială seculară care a condus, în timp, la profunde schimbări în viața Bisericii.

S-a dezvoltat constant un tip de organizare prin care se urmărea controlarea de la centru a bisericilor locale și luarea de la acestea, în mare măsură, a dreptului de a decide singure asupra organizării și vieții lor de credință.

Episcopul începe treptat să trateze cu superficialitate legătura dintre el și biserica pe care o slujește. El nu-și mai decide politicile de conducere acasă, ci în deplasare, într-o adunare în care decizia finală depindea de el și de ceilalți episcopi colegi ai săi.

Astfel, sistemul sacerdotal din acea vreme, reprezentat prin episcopi, a fost în mare măsură unul lipsit de dragoste, corupt, fără scrupule și intrigant, mai ales în Răsărit.

Perioada a patra de dezvoltare a slujirii sacerdotale (330-1517 d. Cr.). Biserica Răsăriteană adoptă sistemul de conducere care primește numele de cezaro-papism, iar cea Apuseană adoptă imperialismul teocratic prin care conducătorul politic este oarecum ținut la distanță de problemele bisericii.

În perioada cuceririlor otomane din Răsărit, ierarhia sacerdotală greacă s-a văzut investită cu o putere efectivă atât civilă, cât și religioasă, cu mult mai întinsă decât cea pe care o avea înainte de cucerirea turcească. Patriarhul devenise în acest fel și din acest moment un regent al unui imperiu aservit. În calitate de oficial al Imperiului Otoman, patriarhul și suita sa de episcopi participau fără rezerve la sistemul corupt care stăpânea afacerile Porții.

Și în Apus, episcopatul devine o instituție pe deplin identificată cu Statul. Contactul lui cu Statul este continuu, dar tot mai rar cu nevoile turmei. Mesajul său creștin era unul generalizat și atât de permisiv încât ajunge să se bucure deopotrivă de susținerea păgânilor și de cea al creștinilor, dovedind în acest fel că slujirea lui nu mai era una care să susțină cu tărie învățăturile creștine prin care se făcea diferența între creștin și păgân. Toate acestea fac din ierarhia bisericească un sistem bazat pe grade de subordonare și pe un tip de slujitori absolutiști. Omului de rând îi este mijlocită în totalitate apropierea de Dumnezeu și de Cuvântul Scripturilor.

Luther (1483-1546) a dorit purificarea creștinismului de toate adaosurile nebiblice introduse în Biserică de-a lungul secolelor. Luther explică mântuirea prin termenul „justificare” și declară război învățaturii conform căreia mântuirea era mijlocită prin preoție și prin sacramente. Luther insistă asupra ideii că oricine se încrede în Isus Cristos este un preot. Asemenea lui Luther, Jean Calvin (1509-1564) a urmărit întoarcerea la învățătura Sfintei Scripturi. Calvin a spus: „toți cei care se laudă că sunt preoți care aduc jertfe de ispășire Îl nedreptătesc pe Cristos.”

Concluzii

Convingerea susținătorilor sacerdotalismului este că succesorii apostolilor *nu* trebuie considerați slujitori ai societății creștine, ci emisari ai lui Dumnezeu.

Teologii primelor secole au preluat toate textele din Vechiul Testament care vorbesc despre privilegiile, hotărârile, sarcinile și responsabilitățile preoției aaronice și le-au aplicat la slujitorii Bisericii Creștine. Dar în demersul lor au ignorat complet analiza acestui concept în Epistola către Evrei.

Poziția protestantă susține că procesul de dezvoltare și creștere a Bisericii nu trebuie să conducă spre concluzia potrivit căreia Isus a transferat autoritatea Sa de Domn și Cap al Bisericii unor succesori numiți episcopi de-a lungul primelor două secole. Succesiunea apostolică se referă în mod corect la succesiunea Evangheliei apostolice, când conținutul original al adevărului apostolic este transmis de la o generație la alta: „Oameni de încredere ... să învețe și pe alții” (2 Timotei 2:2). O biserică devine apostolică atunci când recunoaște în practică suprema autoritate a Scripturilor apostolice.

În protestantism rolul „preoției” este unul „funcțional”, nu sacru și nu cu rol de mediere a harului, jertfei și iertării lui Dumnezeu. Luther consideră că doctrina despre preoția tuturor credincioșilor, adică accesul direct al fiecărui credincios la tronul harului lui Dumnezeu pe baza lucrării de mediere a lui Cristos, e o învățătură biblică prezentă în multe locuri din Sfânta Scriptură și mai ales este o învățătură care a fost aplicată în biserica primară.

CAPITOLUL 4

CADRUL TEOLOGIC PENTRU MEDIEREA LUI CRISTOS ÎN CER ÎN CONCEPȚIA LUI JOHN OWEN ȘI DUMITRU STĂNILOAE

John Owen (1616-1683) – Viața și vremurile lui. S-a născut în Stadhampton în anul 1616. A absolvit studiile universitare din Oxford. În anul 1662, Owen a ieșit din Biserica Anglicană și a devenit liderul mișcării non-conformiste. A scris mai multe lucrări de mare importanță teologică și a trecut în glorie în anul 1683.

Owen este preocupat să arate că în cer Cristos face o lucrare de mijlocire în calitate de Preot, Împărat și Profet. Pentru el, medierea lui Cristos trebuie văzută în dimensiunea eternă și cea istorică. Legământul etern funcționează ca o cauză a medierii lui Cristos. Întruparea și lucrarea istorică a lui Cristos erau necesare pentru realizarea mântuirii.

Natura preoției lui Cristos este pentru Owen cuprinsă în Evrei 5:1: luat dintre oameni și pus pentru a sluji în numele altora înaintea lui Dumnezeu. Aceste aspecte sunt dobândite de Cristos prin întruparea Lui.

Moartea pe cruce face parte din funcția Sa preoțească pe care Cristos n-o mai continuă în cer. În cer Cristos trăiește o viață de lucrare preoțească de slujire în dragoste în dependență de cea de pe pământ – jertfa. Potrivit lui Owen, medierea lui Cristos este numai pentru cei aleși și implică administrarea casei lui Dumnezeu de pe pământ și grija față de ea în toate ispitirile și suferințele ei.

În concluzie, numai în El și prin El noi ne facem cunoscute toate dorințele, rugăciunile și întreaga noastră închinare înaintea lui Dumnezeu.

Dumitru Stăniloae (1903-1993) – Viața și vremurile lui. S-a născut în 16 noiembrie 1903 în Vlădeni, jud. Brașov. Stăniloae a dezvoltat un interes pentru filosofia germană și teologia rusă. A manifestat o deschidere pentru valorile occidentale și a fost mereu în căutarea unei teologii existențiale.

Dumitru Stăniloae și teologia ortodoxă despre medierea lui Cristos în cer.

Pentru Stăniloae, efectul jertfei lui Cristos este de a restaura, sfinți și îndumnezei firea omenească în Cristos. Jertfa prin care Cristos restaurează și îndumnezeiește firea omenească câștigă iubirea lui Dumnezeu pentru această natură.

Stăniloae nu acceptă că prin jertfa lui Cristos este restabilită dreptatea și onoarea lui Dumnezeu. Scopul jertfei lui Cristos este acela de a se preda prin ea lui Dumnezeu ca om și de a o aduce cu scopul de a-l atrage pe om înspre Dumnezeu.

Cristos moare pentru că Îi este milă de oameni. Dar suferințele Lui nu-i pot elibera singure de păcatele lor. Moartea Lui este un stimulent de a-i face și pe oameni să se predea Tatălui. Cristos trebuie să le infuzeze și lor pornirea de a muri și ei față de egoismul lor, luând putere din moartea Lui în fața Tatălui. Mântuirea este dobândită prin însușirea stării de jertfă și a vieții noi la care a ajuns Cristos prin jertfa Sa.

Stăniloae nu acceptă că moartea lui Cristos este substitutivă. Dumnezeu nu îl primește pe om pe baza suferințelor lui Cristos în locul lui, ci pentru că omul face efortul de a nu mai păcătui. Ne eliberăm de patimile noastre prin mijlocirea lui Cristos și prin efortul nostru de a

ne elibera de orice gând care nu ne lasă să intrăm în relație de dragoste nesfârșită cu Dumnezeu și prin El cu semenii.

În calitate de Preot, Cristos ne aduce ca jertfe, împreună cu jertfa Sa. Pe de altă parte ne dăm noi înșine ca jertfe, ca El să ne poată duce la Dumnezeu. Doar pe baza jertfei Sale, El nu ne poate duce înaintea lui Dumnezeu. E nevoie și de jertfa noastră care constă într-o viețuire curată, în rugăciune și alte daruri pentru semenii noștri.

Credincioșii nu pot intra singuri înaintea lui Dumnezeu. Rolul preotului bisericii este să-L înlocuiască pe Cristos ca Mijlocitor în Biserica celor adunați pe pământ. E adevărat că Biserica are nevoie de Cristos ca Mijlocitor, dar acest fapt trebuie să devină vizibil prin preotul slujitor și mijlocitor în locul lui Cristos pentru om. Preotul slujitor este chipul vizibil al lui Cristos.

Medierea sfinților și folosirea icoanelor în închinare

Dumnezeu este prea departe pentru a le fi accesibil credincioșilor, așa că sfinții sunt mijlocitori care se roagă pentru credincioșii de pe pământ. Cea mai importantă dintre sfinți este Maria și, de aceea, merită cea mai mare venerare.

Icoanele sunt intermediarii între persoanele reprezentate și credincioșii care se roagă. Scopul venerării sfinților reprezentați prin icoane este ca prin venerarea lor credincioșii să poată beneficia de pe urma exemplului sfinților care au reușit să se unească mult mai profund, deplin cu Dumnezeu.

CAPITOLUL 5 IMPORTANȚA PRACTICĂ A MEDIERII LUI CRISTOS ÎN CER

5.1 ÎN CONCEPȚIA REFORMATĂ A LUI JOHN OWEN

a) *Credinciosul este justificat numai prin credința în jertfa lui Cristos.* Justificarea prin credință este cel mai glorios rezultat al slujbei de mediere a lui Cristos. Credincioșii sunt justificați pe baza credinței (*ek pisteōs*) și sunt chemați să trăiască o viață de credință (*eis pistin*) (Rom 1:17). Credinciosului i se atribuie dreptatea lui Cristos prin credință ca mijloc, nu prin credință ca merit. Dacă împăcarea păcătosului cu Dumnezeu, scăparea lui de iadul veșnic și moștenirea vieții eterne se capătă conform învățaturii lui Luther și a lui Calvin despre justificarea prin credință, înseamnă că avem de-a face cu o doctrină care, în cel mai real sens practic, determină destinația eternă a fiecărui om de pe pământ, fie în iad, fie în rai.

Implicit, aceasta înseamnă că o altă metodă de apropiere a omului de Dumnezeu este greșită.

b) *Preoția tuturor credincioșilor.* Toți cei ce se întorc la Dumnezeu prin credință și pocăință au acces direct la Dumnezeu fără mijlocirea unei preoții de pe pământ. Nu există chezaș sau inițiator în relația individului cu Dumnezeu. Calea spre Tatăl ceresc este mediată numai de Isus Cristos. Preoția credincioșilor pune accentul pe *trăirea credinței în comuniune* și pe capacitatea omului de a răspunde la chemarea lui Dumnezeu. Toți preoții bisericii comunică dragostea și iertarea lui Dumnezeu și dovedesc preocuparea și compasiunea unui credincios pentru celălalt. Individul este încurajat să citească și să studieze Biblia fără încuviințarea unor oficiali religioși. Fiecare credincios are responsabilitatea de a se dăruii lui Cristos și de a-L proclama pe Cristos prin fapte și Cuvânt (1 Petru 2:9).

c) *Credinciosul are certitudinea iertării lui Dumnezeu pentru că aceasta are la bază lucrarea făcută în mod eficace și o dată pentru totdeauna de Cristos.*

Efectele „imEDIATE” ale preoției lui Cristos, în fața lui Dumnezeu, sunt reconcilierea și cunoașterea faptului că păcatele îmi sunt iertate. Efectele „mediate” sunt ispășirea păcatelor.

Efectele morale sunt justificarea și îndepărtarea vinii păcatului, iar efectele reale sunt sfințirea și trăirea în sfințenie (Romani 12:1,2; 1 Corinteni 6:19,20). Preoția lui Cristos și mijlocirea Lui ca Preot în cer are efectul de a ne ajuta în perseverarea noastră în credință până la sfârșitul vieții.

d) Impactul în viața personală de credință

Mijlocirea lui Cristos ca Mare preot ne încurajează să ne continuăm trăirea vieții de credință. Siguranța mântuirii este caracterizată prin pacea lăuntrică cu privire la starea noastră înaintea lui Dumnezeu. Pasiunea pentru evanghelizare și misiune sunt motivate de nevoia omului de a primi iertarea lui Dumnezeu. Evanghelizarea se concentrează asupra chemării omului să-și pună încrederea în lucrarea perfectă și eficientă pe care a făcut-o Cristos pentru mântuirea lui.

5.2 ÎN CONCEPȚIA ORTODOXĂ A LUI DUMITRU STĂNILOAE

a) Sensul preoției credincioșilor

Credincioșii sunt preoți în sensul că ei sunt persoane în stare de jertfă, de autodăruire voluntară, de menținere activă în stare „pasivă” de predare lui Dumnezeu și semenilor, de trăire potrivit exclusiv vocii lor. Accentul cade pe efortul propriu. Dependența de propria putere conduce la absența siguranței mântuirii. Lipsește sentimentul că păcatele mi-au fost iertate. Se transmite ideea conform căreia jertfa lui Cristos nu este eficientă pentru iertarea păcatelor.

b) Explicație pentru necesitatea preotului Bisericii ca mediator între Dumnezeu și om. Episcopii sunt urmașii apostolilor și de aceea ei continuă lucrarea lor de mediere între om și Dumnezeu. Credința și speranța de iertare se îndreaptă spre ei, nu spre Cristos.

c) Harul este dat prin medierea episcopului și a preotului slujitor. Credinciosul Îl primește pe Cristos și primește harul Său prin mijlocirea preotului. Cristos lucrează în viața credinciosului tot prin preotul mijlocitor. Credincioșii au mereu nevoie de preotul vizibil, deosebit de ei, pentru că au mereu nevoie de Cristos ca Mijlocitor.

Concluzii

În concepția protestantă, Cristos ne-a asigurat intrarea liberă la Dumnezeu, iar acum privilegiul nostru este acela de a ne putea duce înaintea Lui rugăciunile și slujba noastră spirituală, fără necesitatea unui alt mijlocitor luat dintre oameni.

Potrivit concepției ortodoxe suntem dependenți de propriile noastre eforturi și de lucrarea altora de mijlocire în locul nostru. În felul acesta este negată eficacitatea lucrării de ispășire a lui Cristos. Preoția generală a credincioșilor este văzută ca un dialog continuu între Cristos și Biserică, unde credincioșii sunt chemați să se autojertfească neîncetat și să se mențină în stare pasivă de predare lui Dumnezeu și semenilor.

CAPITOLUL 6 EVALUARE CRITICĂ

6.1 Împotriva mentalităților

Lipsa legăturii dintre credință și trăire arată măsura credinței și trăirii oricărui credincios din zilele noastre.

Obiective: Se identifică lucrurile, atitudinile și practicile ortodoxe care merită a fi apreciate și reținute. Se urmărește respingerea altor lucruri, atitudini și practici care umbresc sau chiar neagă caracterul mântuitor al lucrării de răscumpărare a lui Cristos.

Metodologie: În relația dintre ortodoxie și protestantism se recomandă folosirea unei hermeneutici a dragostei.

În critica doctrinară pe care ne-o propunem în acest capitol dorim să supunem observației credința ortodoxiei despre Dumnezeu și Cuvântul Său și lipsa legăturii dintre cunoașterea doctrinei și viață. Evaluarea protestantă asupra ortodoxiei dorim s-o facem numai pe baza adevărului Evangheliei.

Probleme socio-istorice

Ortodoxia se face vinovată de o atitudine extrem de adversă față de cultele protestante din Răsărit, refuzând orice dialog și demonstrând o analiză asupra acestora lipsită de obiectivitate și context istoric.

Protestanții acuză ortodoxia că se face vinovată de păgânizarea practicilor bisericesti și a vieții practice de credință.

Neîncrederea reciprocă, atacurile lansate în istoria creștinismului și suspiciunile necontrolate nu vor conduce niciodată la o interpretare obiectivă și exactă a celor două tradiții. Problemele ortodoxiei țin de un naționalism și o etnocentricitate intense nu doar față de creștinii neortodocși, ci și față de anumite ramuri din ortodoxie.

Filetismul, identificarea intereselor statului secular cu cele ale bisericii creștine și chiar rasismul rămân slăbiciuni prevalente ale ortodoxiei moderne.

În România, încă se simte presiunea extrem de puternică de a te plasa în afiliere cu Biserica Ortodoxă.

Biserica Ortodoxă se află într-o continuă campanie pentru a dobândi statutul de biserică națională.

Probleme doctrinare

Calea negării din ortodoxie dă de înțeles omului de rând că nu-L poate cunoaște sau experimenta pe Dumnezeu. De aici, abandonul total de a încerca să-L înțeleagă pe Dumnezeu sau adevărurile pe care ni le-a revelat El în Scripturi.

Insistența neconținută a ortodoxiei asupra faptului că doar ea este adevărata biserică a lui Cristos de pe pământ afectează nevoia de unitate creștină.

Biserica ortodoxă se opune vehement eforturilor depuse de evanghelici de a propovădui Evanghelia în România, chiar dacă acest lucru nu poate duce decât la o îndreptare a vieții umane.

6.2 Cădere, păcat și restaurare

Perspectiva ortodoxă susține că natura umană n-a fost inițial fără păcat. Oamenii au fost creați în afara unei părtășii depline cu Dumnezeu, dar cu capacitatea de a realiza unirea lor cu El prin îndumnezeire sau transformare.

Căderea reprezintă un fel de îndepărtare a călătorului de calea care duce spre casa lui cerească. Căderea în păcat nu aduce nimic nou în viața omului, nicio condiție, nicio stare nouă, ci doar scoate în evidență limitările și pericolele inerente omului care nu e lăsat să participe la îndumnezeire.

Starea de păcat a omului este văzută ca o dușmănie a omului față de Dumnezeu, și nu ca o mânia a lui Dumnezeu față de acesta. Dumnezeu nu poate urî pe copilul Lui nici măcar atunci când acesta se află în stare de păcat, ci e doar scârbit de păcatul omului, în care Cristos Se îmbracă și Se urâtește din pricina aceasta.

Perspectiva reformată susține că păcatul îl înstrăinează pe om de Dumnezeu, aduce mânia lui Dumnezeu peste el și îl condamnă la iad veșnic. Ortodoxia diminuează profund gravitatea păcatului și seriozitatea cu care trebuie privit. Din moment ce omul nu înțelege seriozitatea păcatului, nu vede nici nevoia de a-i acorda prea mare atenție.

Poziția reformată nu susține nevoia lui Cristos de a Se desăvârși pe Sine prin jertfă și nici faptul că prin jertfă El atrage pe oameni spre Dumnezeu. Scriptura arată în multe locuri că jertfa are rol de ispășire, de justificare a omului înaintea lui Dumnezeu (1 Ioan 2:2).

6.3 Mântuirea omului din păcat

Perspectiva ortodoxă. Ortodoxismul nu privește mântuirea ca o stare, ci ca o călătorie. Accentul cade pe sarcina omului de a umbla pe acest drum cu ajutorul lui Dumnezeu fără nevoia unei declarații de nevinovăție. În ortodoxie se evită folosirea termenului „mântuire” și se preferă termenul „vocație”. Mântuirea nu este privită ca o restaurare sau o eliberare din starea de păcat și vină, ci o elevare la o sferă complet nouă a vieții. Nu Dumnezeu Se împacă cu omul, ci Dumnezeu îl împacă pe om cu Sine.

Perspectiva reformată susține că nu poți umbla cu Dumnezeu până nu capeți dreptul de a sta în părtășie cu El. E nevoie să fii adus dintr-o stare de vrăjmășie într-o stare de iertare și nevinovăție. Umblarea cu Dumnezeu nu poate exista atâta timp cât există o stare alienabilă între el și păcătos.

Păcătosul are nevoie de acel act declarativ prin care își câștigă dreptul de a sta într-o nouă relație cu Dumnezeu. A-ți baza mântuirea pe propriile puteri este inacceptabil și nebiblic. Efortul personal este necesar și pentru protestanți în viața de credință, dar nu în vederea dobândirii mântuirii, ci în vederea dovedirii mântuirii sau a sfințirii progresive.

Protestanții privesc în urmă și își găsesc motivarea în ceea ce a făcut deja Dumnezeu pentru mântuirea lor prin Fiul Său, Isus Cristos.

6.4 Jertfa lui Cristos

Perspectiva ortodoxă este aceea de a restaura, sfinți și îndumnezei firea omenească în Cristos. Teologii ortodocși nu admit că Dumnezeu este supărat pe om din cauza păcatului și, prin urmare, El nu pretinde jertfă pentru iertarea lui. Efectul jertfei lui Cristos este o simplă eliberare a omului de egoismul său. Prin jertfa adusă lui Dumnezeu, Cristos Se desăvârșește ca om, Se predă lui Dumnezeu ca om, iar apoi Se predă omului, aduce jertfa în folosul omului, dar nu ca să-i câștige dreptul de a sta înaintea lui Dumnezeu, ci doar de a-l atrage spre Dumnezeu. Jertfa lui Cristos nu ar avea alt rost decât acela de a reface firea omenească în Cristos și să câștige dragostea oamenilor pentru El și pentru Dumnezeu.

Perspectiva reformată susține că jertfa lui Cristos este de ispășire (îndepărtarea mâniei lui Dumnezeu împotriva păcătosului) este substitutivă și numai în folosul omului păcătos.

6.5 Prezentarea continuă a jertfei lui Cristos în biserică

Perspectiva ortodoxă consideră că Isus Cristos nu este o jertfă de ispășire, ci un exemplu pentru omeneirea căzută. Scopul lui Isus când era pe pământ n-a fost să devină jertfă pentru păcat, ci să trăiască viața umană drept exemplul aceluia devotament absolut pe care îl dorea Dumnezeu de la oameni.

Perspectiva reformată afirmă că prin teoria exemplului oferită de ortodoxism se neagă în primul rând faptul că dreptatea lui Dumnezeu cere pedeapsă pentru păcat. Se neagă existența unei plăți făcute de Cristos ca pedeapsă pentru păcatul omului.

Poziția reformată susține că teoria exemplului trebuie respinsă, deoarece ea sfârșește prin a argumenta că omul se poate mântui singur urmând exemplul lui Cristos și încrezându-se și ascultând de Dumnezeu așa cum a făcut Cristos.

6.6 Biserica

Perspectiva ortodoxă. În tradiția ortodoxă, Biserica are la baza ei o structură ierarhizată, formată din episcopi, preoți și diaconi. Accesul credincioșilor la Dumnezeu este mediat de preotul slujitor, iar Cuvântul este ținut departe de credinciosul de rând, care nu este încurajat să-l citească singur și să-și ia zilnic hrana spirituală din el.

În Biserica ortodoxă, Cristos este ținut la distanță față de credinciosul de rând. El nu este încurajat să-și mărturisească păcatele în rugăciune privată înaintea lui Dumnezeu.

Biserica este mai degrabă o entitate mistică care înglobează activitatea directă a lui Dumnezeu. Ortodocșii văd Biserica mai mult sub o formă divină, o creație de care este responsabil Cristos și Duhul.

Biserica este tradiție: tradiția este viața Bisericii. Expresia unității Bisericii este exprimată în Liturghie și taine. În biserică nu se pune accentul asupra corectitudinii doctrinei, ci asupra corectitudinii în slujirea liturgică.

În Biserică, episcopul este reprezentantul lui Cristos. El dă viața Bisericii prin celebrarea Euharistiei.

Perspectiva reformată vede biserica drept o comunitate formată din oameni care au răspuns prin credința în Cristos la ceea ce le-a descoperit Dumnezeu prin Cuvântul Său. Pentru protestanți, problema în ortodoxie o reprezintă poziția pe care o ocupă Biserica între Dumnezeu și credinciosul de rând, și anume aceea de mijlocitoare a harului și iertării lui Dumnezeu. Prin tradiție, poziția reformată înțelege transmiterea în continuare în biserică a unor modele de închinare și învățătură conform Sfintelor Scripturi. Capul Bisericii este Cristos.

COCLUZII

Între poziția reformată a lui Owen și cea ortodoxă a lui Stăniloae există și puncte comune, dar mai ales multe diferențe. Aceste diferențe țin de modul de interpretare a textului Scripturii.

O susținere a doctrinei slujirii unice a lui Cristos ca mijlocitor între Dumnezeu și om afectează în mod radical scăparea omului de sub consecințele păcatului. Protestanții numesc acest lucru mântuire. Când mântuirea păcătosului este văzută drept o lucrare făcută de Cristos și atribuită omului prin credință ca dar, ea este sigură.

Mântuirea este lucrarea pe care omul n-o poate decât primi, n-o poate câștiga prin propriile sale eforturi sau prin eforturile altor oameni.

Pe baza mijlocirii lui Cristos între Dumnezeu și om, creștinii pot veni în închinare în mod direct înaintea lui Dumnezeu. Ei nu mai au nevoie de un preot uman failibil, fie ortodox, fie evanghelic, fie catolic care să mijlocească iertarea lor.

Păcatele sunt iertate datorită jertfei de ispășire a lui Cristos, păcătoșii sunt eliberați de sub orice robie și li se oferă demnitatea de preoție împăratească.

„Preoția tuturor credincioșilor” pune accentul pe comunitate și părtășie. Ea are mai mult de a face cu slujirea creștină decât cu statutul unui anumit individ.

Ca preoți, credincioșii din perioada Noului Testament aduc lui Dumnezeu jertfe spirituale prin Isus, Marele lor Preot. Preoția credincioșilor are ca rezultat *consacrarea personală* – noi numai suntem ai noștri - *ascultarea totală* – ascultarea de Isus este dovada mântuirii noastre - *jertfa de laudă* - expresia mulțumirii noastre pentru lucrarea lui Cristos și *rugăciunea* – comunicarea directă cu Dumnezeu.

Preoția tuturor credincioșilor nu este o prerogativă pe baza căreia ne putem relaxa; este o trimitere în lume unde să ne exercităm slujirea preoțească nu în folosul nostru, ci în folosul altora, nu în locul lui Cristos, ci de dragul lui Cristos și din cauza poruncii Lui; nu e doar un privilegiu spiritual, ci și o obligație morală și o vocație personală.

Fiecare individ are importanță pentru lucrarea lui Dumnezeu. Acest lucru a dus la creșterea bisericilor, la educarea tinerilor, la înființarea de spitale, școli creștine, orfelinate și multe alte edificii umanitare. Toate acestea din cauza învățaturii care spune că în calitate de preot fiecare credincios are ceva de oferit lui Dumnezeu.

Slujitorii cu Evanghelia sunt darul lui Dumnezeu pentru biserică.

Propuneri

Protestanților și ortodocșilor deopotrivă le recomandăm evitarea unor mentalități polemice. E important să ne apropiem unii de alții în spiritul dragostei creștine, căutând să acceptăm că fiecare tradiție are ceva de oferit celeilalte.

Protestanții trebuie să facă de cunoscut faptul că ei nu doar recunosc, ci și sprijină orice mișcare de reînnoire spirituală adevărată și biblică. Ei sunt nerăbdători să vadă bisericele ortodoxe revenind la sănătatea deplină a vieții de credință. Prin eforturile lor misionare protestanții nu intenționează să-i convertească pe cei convertiți sau să fure oi din parohiile ortodoxe.

Un dialog mai calm și mai obiectiv între cele două părți ar putea contribui și în România la dezvoltarea unei noi perspective.

E imperios să avem în vedere preocupări naționale, și chiar globale, în care toți creștinii sunt chemați să se implice. Nenumăratele tragedii socio-etice din viața modernă din România pretind eforturi unite, nu fragmentate, din partea credincioșilor – foamea, sărăcia, imoralitatea, abuzul uman și altele.

Aceasta nu înseamnă că ar trebui să ignorăm sau să minimalizăm diferențele, ci doar că e important să facem din aceste lucruri prioritate în cadrul unui spectru mai larg de preocupări presante, aducându-ne aminte că ortodocșii și protestanții se pot deja bucura de un consens în privința unor chestiuni fundamentale ce vizează o seamă de elemente doctrinare.

Poziția protestantă consideră că la baza abordării critice asupra ortodoxiei trebuie să stea în egală măsură dragostea pentru adevăr.

E nevoie și de un interes profund pentru adevăr, care să ne păzească de alunecarea în sentimentalismul irațional.

Scriptura ne învață să aducem înaintea lui Dumnezeu o închinare care este în Duh și în adevăr (Ioan 4:23-24). Duhul și adevărul ajută credinciosul să se apropie de Dumnezeu atât cu inima, copleșit de emoție, dar și cu mintea ca factor de control asupra emoției. Cele două tradiții – protestantă și ortodoxă – trebuie evaluate după standardul adevărului biblic. Criteriul doctrinar, prin urmare, este la fel de important ca și criteriul moral al dragostei.

Protestanții trebuie să facă deosebire între ceea ce declară oficialii ortodocși și interpretarea personală a unora dintre ei. Există declarații oficiale ale unor ierarhi ortodocși români care dovedesc o măsură considerabilă de înțelegere și simpatie față de protestanți, în timp ce interpretările personalizate ale altor ortodocși nu sunt deloc prietenoase față de ei.

Recomandăm o insistare mai fermă în ortodoxie asupra ideii de cunoaștere a lui Dumnezeu care nu se limitează doar la „exercițiul minții”, ci este transpusă într-o evlavie transformatoare.

Regula credinței noastre trebuie să cuprindă esența Evangheliei, și nimic dintre celelalte lucruri mai puțin esențiale.

Propunem să fim la fel de insistenți în orice problemă teologică precum este Evanghelia. Acolo unde lucrurile sunt lăsate în zona gri, ele să fie abordate cu relaxare sau latitudine. Unde istoria exegezei bisericii este clară, vom prefera să rămânem înguști și insistenți.

Protestanții trebuie să țină cont și de lecțiile istorice pe care le pot însuși de la tradiția ortodoxă. Creștinismul ortodox răsăritean a trăit în condiții politice, culturale și religioase

extrem de adverse. În același timp, protestanții trebuie să evite compromisurile de care s-a făcut vinovat în istoria lui.

De la ortodoxie putem învăța aderarea ei conștientă la tradiția apostolică și determinarea ei de a-și modela întreaga identitate creștină după viața, crezurile și sinoadele bisericii primare.

Societatea română trebuie să experimenteze un nou tip de ortodoxism al bisericii, unul care să reflecte unitatea bisericii din spațiu și timp. Prin această caracteristică nu invităm la uniformitate, ci la unitate, diversitate, dar nu diviziune, vrajbă și prigoane.

Critica protestantă că ortodoxia privește prea mult în urmă și că este bolnavă de o mentalitate medievală nu trebuie considerată de ortodoxie total lipsită de justificare. Această încremenire în trecut poate distorsiona mărturia biblică, mărturie care trebuie să fie vie în ființele noastre. În plus, lipsa unei ajustări a trecutului la viața bisericii din prezent riscă să afecteze interacțiunea bisericii și a preoților ei cu problemele culturale contemporane ale credincioșilor.

A ține cont de trecutul patristic este necesar, dar a-l repeta întocmai este periculos. O dragoste exagerată pentru liturgia primelor secole este considerată de mulți un ritual lipsit de orice viață transformatoare.

Ortodoxia are nevoie de o aplicare a ei mai mult asupra învățăturilor biblice și de explicarea acestora pentru nevoile zilelor noastre. E nevoie de o aplicare a disciplinei bisericesti împotriva acelor care se îndepărtează de trăirea unei vieți de credință conformă cu principiile propovăduite de aceasta.

Prin urmare, ortodoxia ar putea descoperi în protestantism un aliat în procesul de apărare a credinței împotriva eroziunilor create de modelul permisiv și anticreștin pe care îl promovează societatea modernă în care trăim.

Protestanții pot învăța de la ortodoxie modul în care știe aceasta să integreze aproape total teologia și închinarea. Îmbinarea teologiei cu închinarea conferă ortodoxiei caracterul ei profund liturgic. După toate analizele, integrarea teologiei și închinării în liturgie reprezintă esența ortodoxiei.

Din perspectiva ortodoxiei răsăritene, creștinismul protestant începe să dezamăgească printr-o ruptură tot mai mare între studiul teologic și experiența liturgică. În timp ce între cultele protestante din Apus și din Răsărit teologia și închinarea tind să devină tot mai seculare prin forma și maniera lor de prezentare, în ortodoxie ele reprezintă un singur act inseparabil și cu o aromă profund reverențioasă.

Protestanții trebuie să ia în serios apelul repetat al ortodoxiei la aforismul evagrian: „Dacă ești teolog, te vei ruga cu adevărat. Și dacă te rogi cu adevărat, ești un teolog.”

Protestanții de azi sunt îndemnați să învețe de la ortodoxie că pentru studiul academic, contextul ultim trebuie să fie comunitatea creștină adunată la închinare. Fără un context liturgic al închinării, teologia devine „scolastică” în cel mai negativ sens al cuvântului, și nu un ghid pentru închinarea la Dumnezeu în duh și adevăr.

Pe de altă parte, ortodoxia se face vinovată de o neglijare a studiului teologic în cadrul comunității de credincioși. O viață caracterizată de o gândire ancorată doar în istorie se poate transforma în istoricism și într-o fosilizare în trecut a gândirii și trăirii creștine.